

Et Etnografisk øjeblik

Rane Willerslev: Øjeblikke mellem verdener

Fortalt til Anders Emil Rasmussen

“Som antropolog, fordi du lever så længe med de her mennesker, og du lever så intenst med dem over en lang periode, så er det klart, at du begynder at forvandle dig selv. Du begynder egentlig at opfatte verden på måder, som ligner den måde, de opfatter det på. Og det gælder jo også overnaturlige ting.

De mennesker, jeg studerer i Sibirien, tror jo på ånder. De er jo virkelige for dem. De lever i landskabet og er en del af deres verden. Når man kommer dertil først, så tænker man måske: “hvad i alverden er det her for noget?” Men som tiden går og du bliver mere og mere en del af deres verden, og du spiser som dem, du arbejder som dem, du slår på tromme sammen med dem, når de holder shamanistiske ritualer og så videre, så begynder du faktisk at møde ånder.

Der var for eksempel en specifik seance, hvor der var en fyr, der var død. Han var blevet knivstukket. Og efter de her Tjuktjier, som den her befolkning hedder, efter deres ritualer, så skulle han brændes på et bjerg. Og det blev han så, efter alle kunstens regler. Og i den forbindelse tager man rød fluesvamp, der virker som et euforiserende stof. Det havde jeg så også gjort. Og så havde jeg lagt mig tilbage i mit lille hummer nede i landsbyen. Men så klokken tre om natten var der nogen, der bankede på min dør. Jeg spørger på russisk, hvem det er. Og så svarer han: “det er mig Vojen, det er mig Vojen”. Og det var altså ham, vi lige havde brændt oppe på bjerget! Jeg må indrømme, at jeg turde ikke åbne døren. Det turde jeg ikke, fordi jeg tænkte, at måske forfølger den døde mig! De døde betragtes som dybt farlige, fordi hvis de ikke bliver sendt rigtigt afsted, så kan de udvikle sig til en såkaldt *ke'let*, en ond ånd.

Her kan man sige, at det er nogle af den slags oplevelser, som jeg tror, antropologer i virkeligheden ikke taler meget om, og man skriver ikke om dem. Fordi man ikke rigtig ved, hvad man skal gøre ved dem. Det er jo en slags overnaturlige oplevelser, men som jo i virkeligheden er et resultat af, at du er blevet så meget suget ind i den verden, ind i det du studerer, at grænsen mellem dit eget selv og det nye selv, du har udviklet i felten, det forsvinder. Dit verdensbillede bliver faktisk omformet af deres verdensbillede. På mange måder er det et sundhedstegn, efter min mening, fordi det er jo en

Foto: Rane Willerslev.

forudsætning for, at antropologen kan forstå, hvad der foregår i det samfund, det er at han eller hun omdanner sin egen krop og sit selv i billedet af de her mennesker, han eller hun studerer. Men det betyder jo altså også, at man både i sin bevidsthed og i sine drømme og i overnaturlige oplevelser, som den jeg har beskrevet her, faktisk er ‘gået native’, altså at grænsen mellem at være videnskabsmand og det at være del af det her samfund og blive opslugt af det, den bliver hårfin.”

Hvornår opstår øjeblikket, hvor det hele pludselig giver mening? Hvor antropologens forståelse forandres radikalt? Hvor man efter ugers eller måneders ihærdige forsøg med eet bliver en del af et fællesskab? Og hvordan opleves og erindres disse øjeblikke af antropologen? Det handler denne mini-artikelserie om.

Rane Willerslev er antropolog, Ph.d. og direktør for Nationalmuseet.